

ДАНИЪЛ ДЕФО

РОБИНЗОН КРУЗО

София, 2013

Преводът е направен по изданието:

DANIEL DEFOE

THE LIFE AND ADVENTURES OF ROBINSON CRUSOE

На корицата: портрет на Даниел Дефо, художник Петър Станимиров

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Огняна Иванова, превод, 2013

© Издателство „Изток-Запад“, 2013

ISBN 978-619-152-328-3

ДАНИЕЛ ДЕФО

ЖИВОТЪТ И ПРИКЛЮЧЕНИЯТА
НА
РОБИНЗОН КРУЗО

Превод от английски
Огняна Иванова

Животът

**И НЕОБИКНОВЕНИТЕ, ИЗУМИТЕЛНИ
ПРИКЛЮЧЕНИЯ
НА МОРЯКА РОБИНЗОН КРУЗО,
РОДОМ ОТ ЙОРК,**

ПРЕКАРАЛ ДВАЙСЕТ И ОСЕМ ГОДИНИ НА БЕЗ-
ЛЮДЕН ОСТРОВ КРАЙ БРЕГОВЕТЕ НА АМЕРИ-
КА БЛИЗО ДО УСТИЕТО НА ВЕЛИКАТА РЕКА
ОРИНОКО,

СЛЕД КАТО ПРЕТЪРПЯВА КОРАБОКРУШЕНИЕ, В
КОЕТО ЗАГИВА ЦЕЛИЯТ ЕКИПАЖ И ЕДИНСТВЕНО
ТОЙ ОСТАВА ЖИВ,

**ЗАЕДНО С
РАЗКАЗ
ЗА ПО-НАТАТЪШНОТО МУ НЕОБИКНОВЕНО
ИЗБАВЛЕНИЕ ОТ ПИРАТИ.**

ОПИСАНИ ОТ НЕГО САМИЯ.

ЛОНДОН: НАПЕЧАТАНО ЗА У. ТЕЙЛЪР
В ШИП НА ПАТЕР НОСТЕР РОУ. MDCCXIX

ВЪВЕДЕНИЕ

ИЗДАТЕЛЯТ НА НАСТОЯЩАТА ИСТОРИЯ СМЯТА, ЧЕ НА СВЕТА НЕ Е ИМАЛО ЧОВЕК КАТО РОБИНЗОН КРУЗО, ЧИИТО СОБСТВЕНИ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДА СА ЗАСЛУЖИЛИ В ПО-ГОЛЯМА СТЕПЕН СВОЕТО ПРЕДСТАВЯНЕ ПРЕД ОБЩЕСТВОТО И ДА СА БИЛИ ТОЛКОВА ПОДХОДЯЩИ ЗА ОТПЕЧАТВАНЕ.

ПРЕВРАТНОСТИТЕ В НЕГОВАТА СЪДБА НАДХВЪРЛЯТ ГРАНИЦИТЕ НА ВСИЧКО ПОЗНАТО (ПОНЕ СПОРЕД ИЗДАТЕЛЯ), ТЪЙ КАТО ЕДВА ЛИ Е ВЪЗМОЖНО ДРУГ ЧОВЕШКИ ЖИВОТ ДА Е БИЛ ИЗПЪЛНЕН С ПОВЕЧЕ ПРЕМЕЖДИЯ.

ОПИСАНИЕТО Е ПОДНЕСЕНО СКРОМНО, С ПОДОБАВАЩО ВГЛЪБЯВАНЕ И С ПРАВЕДНИ ТЪЛКУВАНИЯ НА СЪБИТИЯТА, КАКТО ПОСТЪПВАТ ВИНАГИ МЪДРИТЕ ЛЮДЕ, ТА ОСТАНАЛИТЕ ДА СЕ ПОУЧАТ ОТ ДАДЕНИЯ ПРИМЕР И ДА СЕ ОТДАДЕ ДЪЛЖИМАТА ПОЧИТ НА МЪДРОТО ПРОВИДЕНИЕ, КОЛКОТО И РАЗНООБРАЗНИ ДА СА НАШИТЕ ПРЕЖИВЯВАНИЯ, СПОЛЕТЯВАЩИ НИ ПО СВОЯ ВОЛЯ.

СПОРЕД ИЗДАТЕЛЯ ТЪК Е ПРЕДСТАВЕНО ЕДНО ВЯРНО ОПИСАНИЕ НА ДЕЙСТВИТЕЛНОСТТА, ТЪЙ КАТО ПО НИЩО НЕ СИ ЛИЧИ РАЗКАЗЪТ ДА Е ПЛОД НА ФАНТАЗИЯ; ОСВЕН ТОВА ИЗДАТЕЛЯТ СМЯТА, ЧЕ КАКЪВТО И ДА Е СЛУЧАЯТ, ПОДОБНИ ПИСАНИЯ ПОСТИГАТ ЦЕЛТА СИ, ПОНЕЖЕ ЕДНОВРЕМЕННО РАЗВЛИЧАТ И ПОУЧАВАТ; ЕТО ЗАЩО СПОРЕД НЕГО НЯМА НУЖДА ДА ИМ СЕ ДАВА ПО-НАТАТЪШНА ПРЕПОРЪКА ПРЕД СВЕТА, ЗАТОВА ТОЙ ИМА ЧЕСТТА ДА ГИ ИЗДАДЕ.

Роден съм през 1632 година в град Йорк в почтено семейство, макар че не сме местни жители – баща ми е чужденец от Бремен и се заселва най-напред в град Хъл. Занимава се с търговия и след като натрупва състояние, отказва се от сделките и се установява в град Йорк, където се оженва за майка ми. Нейният род, известен като Робинзон, се ползува с много добро име в този край и аз бях кръстен на тях – Робинзон, по фамилия Кройцнер, но поради обичайното изопачаване на думите в английския език вече ни наричат Крузо – пък и самите ние се представяме така и така си пишем името; така ме наричат винаги и моите другари.

Имах двама по-големи братя, единият от които, подполковник в английския пехотен полк във Фландрия (тогава под командването на известния полковник Локхарт), загина в битката с испанците край Дюнкерк. Що се отнася до другия ми брат, научих какво е станало с него не повече, отколкото баща ми и майка ми научиха какво стана с мен.

Тъй като бях трети син в семейството и не ме подготвиха за никакъв занаят, в главата ми отрано започнаха да се въртят мисли за пътешествия. Баща ми, вече на преклонни години, ми беше предал, както си му е редът, значителен обем от знания, доколкото това се постига чрез домашното възпитание и безплатното държавно училище, и се готвеше да ме прави адвокат, обаче аз

не желаех да се задоволя с нищо освен с живота на моряк и тази моя склонност ме противопостави толкова силно на бащината ми воля, пък и на заръките му, както и на молбите и увещанията на майка ми и на други приятели, че в този стремеж на моята душа, теглещ право към жалкото съществуване, което щеше да ме сполети, сякаш имаше нещо съдбовно.

Баща ми, мъдър и улегнал човек, ми даде сериозен и отличен съвет да не се заемам с онова, което предусещаше, че съм замислил. Една сутрин ме повика в стаята си, която се налагаше да пази, понеже беше болен от подагра, и много развълнувано се противопостави на моите намерения. Попита ме какви причини освен чисто случайното увлечение ме карат да напускам бащин дом и родина, където бих могъл да разчитам на добро начало и имам изгледи, посредством старание и усърдие, да увелича благосъстоянието си, като вода спокоен и приятен живот. Обясни ми, че, от една страна, само хора със злочеста орис, а от друга страна – само щастливи галеници на съдбата отиват в странство да търсят приключения и се прославят в начинания, чието естество е встрани от утъпкания път; че всички тези неща са или твърде недостижими, или твърде долни за човек като мене; че аз се намирам по средата, или, казано с други думи, в по-висшата група на едно по-нисше съсловие, което според неговия личен и дълъг опит е най-доброто положение в света, най-подходящо за човешко щастие, тъй като не е изложено на негодите и лишенията, на теглилата и страданията, падащи се на онази част от човечеството, която се мъчи за насъщния, нито е обременено от гордостта, разкоша, амбицията и завистта, характерни за висшето съсловие. Каза ми, че мога да съдя колко честито е това положение дори по една причина, а именно, че всички хора извън него му завиждат, че кралете често оплакват злощастните последици от това, че са били родени за велики дела и биха предпочели да се намират между двете крайности, между ниското и великото; а сам мъдрецът Соломон потвърждава, че това е точното мерило за истинското блаженство, когато моли бог да не му дава нито сиромашия, нито богатство.¹

Баща ми ме приканваше да обърна внимание на нещо, което ще виждам винаги: че делът на житейските беди се пада на най-висшите и на най-ниските представители на човечеството, докато средното съсловие е изложено на по-малко злополучия и в него няма толкова превратности, както при

¹ Притч. 30:8. (Всички бележки под линия са на преводача.)

по-висшите и по-нисши люде; нещо повече – тези по средата не са застрашени от толкова много болезнени състояния и притеснения – както телесни, така и душевни, за разлика, от една страна, от онези, които посредством порочен живот, разкош и разточителство се поболяват като естествена последица от начина си на живот, или, от друга страна, от онези, които посредством изнурителен труд, лишения от най-необходимото или оскъдно препитание стигат до същото; че средното положение в живота е предназначено за всякакъв вид добродетели и всякакъв вид радости; че спокойствието и изобилието се превръщат в слуги на човека от средна ръка; че сдържаността, умереността, кротостта, доброто здраве, общественото положение, всичките допустими развлечения и всички желани удоволствия са благословия, съпровождаща хората от средна ръка; че по този път човек върви безшумно и гладко през света и го напуска с приятно чувство, без да е притесняван от тегобите на ръцете или на главата, без да робува цял живот за къшея хляб или да е измъчван от объркани обстоятелства, които лишават душата от покой, а тялото – от отдих; без да бъде обладаван от безумието на завистта или от потайната, изгаряща страст на стремежа към велики дела; вместо това човек извън всякакви затруднения леко и неусетно преминава през света и в разумна мяра опитва от сладостите на живота, като не се докосва до горчилките, с чувството, че е щастлив, и научава посредством всекидневния си опит все повече да цени това с разума си.

След това баща ми загрижено и с много любов взе да ме увещава да се държа като зрял мъж, да не се хвърлям презглава в несгоди, спестени ми, както изглежда, и поради природата ми, и поради положението, което съм получил по рождение: не съм бил изправен пред нуждата да си изкарвам хляба, той щял да ме осигури и възнамерявал да ме въведе достойно в този среден път, който току-що ми бе препоръчал; а в случай че животът ми не върви много гладко и щастливо, значи така било писано, или пък някаква грешка ми е попречила, а той нямало да бъде виновен в нищо, понеже е изпълнил дълга си, като ме е предупредил да не предприемам стъпки, които знае, че ще бъдат в моя вреда. С една дума, остана ли да живея у дома, както ме съветва, той ще бъде много благоразположен към мене, но не иска да има никакъв пръст в злочестините ми, затова няма да ме насърчава да замина. В заключение ми каза, че по-големият ми брат може да ми послужи за поука – използвал същите убедителни доводи, за да го откаже от участие във войните

в Нидерландия, но не успял да надделее – увлечен от младежки стремежи, брат ми избягал в армията, където загинал; и макар баща ми да твърдеше, че непрестанно ще се моли да бъда добре, осмели се да ми заяви, че ако предприема тази глупава стъпка, няма да получа Божия благословия, а впоследствие, когато може да няма кой да ми подаде ръка, ще имам достатъчно време да размишлявам върху това, че съм пренебрегнал съвета му.

Забелязах в последната част от разговора, която се оказа истински пророческа (макар да предполагам, че баща ми сам не знаеше, че ще излезе така), та, казвам, забелязах, че по лицето му обилно се стичат сълзи – особено когато говореше за моя загинал брат, – а щом стигна до думите, че ще разполагам с достатъчно време да се разкайвам и няма да има кой да ми подаде ръка, баща ми твърде много се разстрои, прекъсна разговора и ми каза, че сърцето му дотолкова е преизпълнено с мъка, че няма повече думи.

Искрено се развълнувах от този разговор – та кой ли би останал равнодушен, – затова реших да престана вече да мисля за заминаване в чужбина и да заживея у дома, както желаше баща ми. Уви! Само няколко дни бяха достатъчни, за да избледнее изцяло това чувство. Накратко, за да спестя всякакви по-нататъшни увещания от страна на баща ми, направо реших да избягам от него. Все пак обаче не извърших нищо прибързано, нито постъпих както ми подсказваше мигновено обзелият ме силен порив. Напротив, обърнах се към майка си в момент, когато ми се видя по-благоразположена от обикновено, за да ѝ съобщя, че след като мислите ми до такава степен са обсебени от желанието да видя света, никога не бих се примирил достатъчно, за да заживея другояче, и че е по-добре баща ми да даде съгласието си, отколкото да ме насилва да се откажа; че съм вече на осемнайсет години, а на тази възраст е твърде късно човек да учи занаят или да става писар при някой адвокат; при това съм сигурен, че ако го сторя, никога няма да изтърпя докрая и още преди да изтече срокът на обучението ми, ще избягам от господаря си, за да стана моряк; и че ако тя е готова да говори с баща ми в смисъл той да ми разреши да предприема пътуване в чужбина един-единствен път, в случай че когато се завърна у дома стане ясно, че не ми е харесало, повече няма да заминавам и давам дума, че ще се старая двойно да наваксам времето, което съм изгубил.

Това силно разгневи майка ми. Тя ми обясни, че знае колко безполезно би било да приказва с баща ми по такъв въпрос, че той твърде добре знаел какво е добро за мене, за да дава съгласието си за нещо, което толкова много ще ми

навреди и че тя недоумява как може да ми хрумне подобна мисъл след разговора, който съм имал с баща си и след грижовните и добронамерени думи, с които (както знае тя) той се е обърнал към мене; и че, накратко, ако възнамерявам да се съсипя, никой не може да ми помогне, но трябва да съм наясно, че те никога няма да дадат съгласието си; от своя страна тя няма да направи нищо, с което да ме подтикне към гибел, и аз никога няма да имам възможността да кажа, че майка ми, противно на баща ми, ме е подкрепила.

Въпреки че майка ми отказа да изложи въпроса пред баща ми, по-късно узнах, че му била предала целия ни разговор, а баща ми, след като много се обезпокои, ѝ казал с въздишка: „Това момче може да бъде щастливо, ако си остане у дома, ала ако замине за чужбина, ще се превърне в най-окаяния клетник на белия свят, затова не мога да дам съгласието си.“

Измина почти година от това време и чак тогава дадох воля на желанието си, макар че междуременно упорито оставах глух за всички предложения да се заема с някакъв занаят и често възразявах на баща си и майка си, задето силно се противопоставят да изпълня намеренията, които им бяха известни. Един ден обаче, когато бях в Хъл, където попаднах случайно, без нарочно да смятам да избягам тъкмо тогава – та, както казах, бях в Хъл и понеже един мой другар заминаваше по море за Лондон с кораба на баща си, той взе да ме придумва да замина с него, като ме съблазняваше според обичая на моряците, че пътуването ще ми излезе безплатно; и в този миг аз не се посъветвах повече нито с баща, нито с майка, не им се обадох дори, а като ги оставих да научат за това както дойде, без да потърся Божия или бащина благословия, без да се замисля върху обстоятелствата или последствията, в лош час – бог ми е свидетел! – на първи септември 1651 година аз се качих на борда на кораба, заминаващ за Лондон. Сигурен съм, че няма млад пътешественик, чиито злополучия да са започнали по-бързо или да са продължили по-дълго, отколкото моите. Преди корабът да напусне устието на река Хъмбър, задуха вятър, а вълните се надигнаха твърде застрашително; и тъй като това ми беше първото пътуване по море, почувствах се неизразимо зле телесно и обзет от ужас духом. Тогава започнах не на шега да размишлявам върху постъпката си и върху справедливостта да ме настигне небесното възмездие, задето неблагоприятно напуснах бащиния дом, пренебрегнах дълга си; добрите напътствия на моите родители – съзлите на баща ми и молбите на майка ми, – всичко ясно изникна в моето съзнание, а съвестта ми, която

тогава не беше закоравяла както по-късно, предизвика угризения, че не съм обърнал внимание на родителските наставления и съм изменил на дълга си към Бог и баща.

През цялото това време бурята се засилваше и морето, по което ми беше първица да плавам, се развълнува неимоверно, макар че много пъти оттогава насам съм го виждал още по-бурно (пък и го видях съвсем скоро, няколко дни по-късно); в този миг обаче и това стигаше, за да поразии човека, който е новак в моряшкия живот и не е срещал подобно нещо. Мислех, че всяка следваща вълна непременно ще ни погълне и всеки миг, когато корабът потъваше (както аз смятах, когато попадеше в браздата между двете вълни или в морска яма), вече няма да се покаже оттам. Обзет от такива душевни терзания, аз дадох много обети и се заричах, че ако Господ прояви добрина и пощади живота ми в това първо пътешествие, стига да стъпя на сушата, аз ще се върна право у дома при баща си и до края на дните си няма да прекрача борда на кораб; че ще се вслушам в бащините съвети и никога вече няма да се излагам на подобни несгоди. Сега ясно разбирах колко верни бяха разсъжденията му за средния човек – в какво спокойствие и удобство прекарва баща ми своите дни, без някога да е бил изправян пред морски бури или сухоземни беди, и взех решението като един блуден син да се завърна у дома при баща си.

Тези мъдри и отрезвяващи мисли продължиха през цялото време, докато продължи и бурята, дори и малко по-късно, но на идния ден вятърът стихна, морето се успокои и аз донякъде свикнах с него. Все пак през цялото време бях доста угрижен и все още малко ме мъчеше морската болест. На здрачаване обаче времето се оправи, вятърът напълно стихна и последва омайна, прекрасна вечер. Слънцето залезе в съвършено ясно небе и изгря по същия начин на сутринта и тъй като нямаше вятър, или пък бризът бе съвсем лек, а гладкото море блестеше под слънчевите лъчи, това ми се видя най-красивата картина, която съм съзирал през живота си.

През нощта спях добре и се събудих много весел, без следа от морската болест. Гледах с почуда морето, което беше толкова бурно и страховито предишния ден, а съвсем скоро подир това стана толкова спокойно и приятно. И тогава, да не би добрите ми вричания да продължат, при мен дойде другарят ми – същият, който ме подлъга да замина.

– Е, Боб – каза той, като ме потупа по рамото, – как се чувстваш днес? Ловя се на бас, че снощи, когато лекичко подухна, ти се изплаши!

– Лекичко подухване ли го наричаш? – възкликнах аз. – Та това беше ужасна буря!

– Не говори глупости, каква ти буря?! – каза той в отговор. – Това ли наричаш буря? Та то беше нищо работа! Стига корабът да е добър и да сме в открито море, изобщо не обръщаме внимание на някакъв си шквал. Вярно, ти си плавал само по реки. Е, Боб, ела, ще си приготвим купа пунш и ще забравим станалото. Виждаш ли колко е прекрасно времето сега?

С две думи (за да посъкратя тази тъжна част от моя разказ), поехме изпитания път на всички моряци: приготвихме пунша, аз се напих и удавих цялото си разкажание, всичките си размишления за прежното ми поведение и всичките си намерения относно бъдещето в тази едничка дяволска нощ. Накратко – така, както морето си възвърна гладката повърхност, а бурята премина и настъпи затишие, така и моите мисли укротиха своя бяг: страховете и опасенията ми, че ще бъдем погълнати от морето, бяха забравени, отново нахлу потокът от доскорошните ми желания и аз напълно забравих обетите и обещанията, които бях дал в тежкия миг. Случиха ми се всъщност и периоди на вгълбяване и може да се каже, че понякога сериозните мисли се опитваха отново да ме завладеят, но аз ги прогонвах, съвземах се от тях като от болест и понеже се отдадох на пиене и приятни разговори, скоро се справих с повторната поява на тези пристъпи (така ги наричах) и след пет-шест дни отбелязах такава победа над съвестта си, каквата може да желае всеки младеж, който е решил да не страда от угризения. Ала ми предстоеше ново изпитание и Провидението, както става обикновено в подобни случаи, реши да ме остави без всякакво оправдание. Защото тъй като не възприемах станалото дотук за избавление, щеше да последва такова премеждие, че дори и най-окаяният и най-заковравял клетник между човешките би признал както опасността, така и постигащото ни милосърдие.

На шестия ден от пътуването стигнахме до Ярмътския рейд – при непостоянството на вятъра и спокойното време не бяхме напреднали много от бурята нататък. Принудихме се да хвърлим котва и останахме там – вятърът все така беше променлив, по-точно духа от югозапад в продължение на седем-осем дни и междувременно множество кораби от Нюкасъл се присъединиха към нас, тъй като обикновено всички кораби, отправени се за реката, изчакваха попътен вятър в същия пристан.

Ние обаче нямахме намерение да оставаме на този рейд толкова дълго и се канехме да навлезем с прилива в устието на реката, но духаше страш-

но поривист вятър, който на шестия ден от пристигането ни твърде много се усили. Ала понеже рейдът се смяташе за не по-малко сигурен от пристанище, мястото на закотвяне – за добро, а котвените въжета – за много здрави, нашите хора не се обезпокоиха и без да изпитват и най-малкото предчувствие за опасност, прекарваха времето си в почивка и веселба, както е присъщо на истинските моряци. Сутринта на осмия ден обаче вятърът задуха с още по-голяма сила и целият екипаж се залови да смъква платната от стенгите, да прибира и пристяга всичко, за да се плъзга корабът по вълните колкото може по-леко. Към пладне започна много голямо вълнение и корабът ни се обърна с бака напред, на няколко пъти беше заливан от вълни и веднъж-дваж си помислихме, че котвата се е откъснала, при което капитанът нареди да се спусне и запасната котва, така че се клатушкахме с две котви отпред, а въжетата бяха разхлабени докрай. След това вече се разрази ужасна буря и този път успях да забележа, че дори по лицата на моряците се изписаха страх и изумление. Капитанът беше на поста си и се грижеше корабът да оцелее, но когато минаваше край вратата ми на влизане и излизане от каютата си, чух как на няколко пъти с примирение каза: „Господи, помилуй, всички ще се погубим, всички ще загинем!“ и тям подобни. По време на първоначалната суматоха аз лежах замаян, без да се помръдвам, в каютата си, която се намираще под главната палуба, и не ми е възможно да опиша какво изпитвах. Нямахе обратен път към предишното ми разкажание, тъй като грубо бях заглушил това чувство и се бях ожесточил към него: бях си въобразил, че смъртната опасност ме е отминала и че сега, както и преди, няма да се случи нищо. Но когато самият капитан мина наблизо, както токущо споменах, и каза, че всички ще се погубим, ужасно се изплаших. Станах и надникнах навън. През целия си живот не съм виждал такава отчайваща гледка: вълните се надигаха като планински вериги и ни заливаха на всеки три-четири минути; когато успях да се огледам, видях, че сме застрашени от всички страни. Два кораба, закотвени редом с нас, бяха отсекли до една мачтите си, тъй като имаха тежък товар, а моряците крещяха, че един кораб, закотвен на около миля пред нас, е потънал. Други два кораба с откъснати котви бяха отнесени от рейда към опасностите на откритото море, и то без нито една оцеляла мачта. Леките кораби се справяха най-добре, но два-три от тях бяха повлечени и се доближиха до нас – носеха се само с триъгълните си платна, опънати от вятъра.

Привечер помощник-капитанът и боцманът се обърнаха към капитана с молба да им разреши да отсекаят фокмачтата, но той въобще не желаше да се съгласи; боцманът обаче му възрази, че в противен случай корабът ще се преобърне и той склони; когато отсякоха фокмачтата, гротмачтата дотолкова се разхлаби, че корабът започна силно да се люлее, затова се принудиха да отсекаят и нея и палубата оголя.

Може да прецените в какво положение се оказах аз, неопитният моряк, преживял съвсем неотдавна друг такъв потрес. Ако все пак успявам след толкова време да изразя мислите, завладели ме в онзи миг, то трябва да кажа, че когато се сещах за предишните си намерения и за това как ги отхвърлих заради проклетите решения, които бях взел първоначално, душата ми се свиеше от десеторно по-голям страх, отколкото от страха пред самата смърт. Всичко това, прибавено към ужасната буря, ме докара до такова състояние, което нямам думи да опиша. Най-лошото обаче тепърва предстоеше; бурята продължи с нестихваща ярост и дори моряците признаха, че никога не е било по-зле. Разполагахме с добър кораб, но товарът му беше тежък и вълните така ни подмятаха, че почти непрекъснато се чуваха виковете на моряците: „Корабът получи крен!“ В известен смисъл имах късмет, че едва след като се заинтересувах, разбрах какво означава този израз. Бурята обаче бушуваше с такава сила, че с очите си видях неща, които рядко се виждат: капитанът, боцманът и още няколко души, по-разсъдливи от останалите, се бяха заели с молитвите си и очакваха всеки миг корабът да се понесе към дъното. Посред нощ към всичките ни беда се прибави нова: един моряк, слязъл нарочно да направи проверка, извика, че корабът тече; друг каза, че в трюма вече има четири стъпки вода. Тогава целият екипаж беше извикан при помпите. Щом като чух това, сърцето ми – както ми се стори – спря да бие в гърдите и аз, седнал върху койката си в каютата, се строполех възник. Моряците обаче ме вдигнаха с думите, че ако дотогава не съм бил способен да върша нещо, сега бих могъл да работя с помпата не по-зле от всекиго друго, поради което аз се свързах, отидох при помпите и работих с голямо усърдие. През това време капитанът, забелязал няколко празни товарни кораба (които не бяха в състояние да издържат на бурята и им се беше наложило да се измъкнат в открито море и да се озоват близо до нас), нареди да бъде даден оръдеен залп в знак на бедствие. Като не знаех какво означава това, аз много се стреснах и реших, че корабът или се е разцепил, или се е случило нещо не по-малко

ужасно. С две думи, така се стреснах, че паднах в несвят. В този миг всеки мислеше само за собствения си живот и никой не обърна внимание какво ми е. На помпата застана друг човек, който ме избута настрана с крак и ме остави да лежа там, като смяташе, че съм мъртъв. Доста време измина, преди да дойда на себе си.

Продължавахме да помпаме, но водата в трюма се увеличаваше и стана ясно, че корабът ще се преобърне. Макар че бурята започна да поутихва, не бяхме в състояние да плаваме, докато стигнем до пристанището, затова капитанът непрекъснато нареждаше да се стреля с оръдието, та дано ни се притекат на помощ. От един празен кораб, който се носеше точно пред нас, се осмелиха да спуснат лодка. Изложена на крайна опасност, тя ни приближи, но се оказа невъзможно да се прехвърлим в нея, така че едва когато моряците започнаха да гребат с все сила с риск да загинат както ни спасяват, лодката се задържа близо до кораба, нашите хвърлиха през кърмата въже със спасителен пояс на края и след като дълго го отпуснаха, хората в лодката го уловиха с много мъка и изложени на голяма опасност. Придърпахме ги наблизко, под кърмата, и всички се прехвърлихме в тяхната лодка. След като се озовахме вътре, единодушно решихме, че няма смисъл да се опитваме да стигнем до кораба им – по-добре беше да оставим лодката да се носи по морето и само да я насочваме към брега, доколкото е възможно. Нашият капитан обеща на моряците, че ако лодката се разбие на брега, той ще я заплати на техния капитан. И така, отчасти с помощта на греблата, отчасти носена по вълните, лодката потегли на север и наближи брега едва към нос Уинтъртън.

След не повече от четвърт час, откакто бяхме напуснали нашия кораб, видяхме, че той потъва и чак тогава проумях какво имат предвид, когато казват, че един кораб получава крен. Трябва да си призная, че почти нямах сили да вдигна очи, когато моряците ми съобщиха, че корабът потъва, защото от мига, когато се качих на лодката (по-точно внесоха ме в нея), сърцето ми сякаш бе замряло в гърдите – донякъде поради уплаха, донякъде поради ужаса, обзел разума ми при мисълта какво ли още ме очаква.

Докато все още се намирахме в това положение и моряците продължаваха да гребат усилено, за да стигнем до сушата, в миговете, когато лодката се издигаше на гребена на вълните, съзирахме брега, по който тичаха множество хора, готови да ни помогнат щом се приближим, но ние се придвиж-

вахме бавно и успяхме да се доберем наблизно едва след като отминахме фара на Уинтъртън, където морето се е врязало в брега на запад, по посока на Кромър, и сушата донякъде приглушава яростта на вятъра. Там акостирахме и след доста затруднения всички благополучно слязохме на брега и отидохме пешком до Ярмът, където, както се полага на изпаднали в беда, към нас се отнесоха много човечно – и общинските чиновници, които ни настаниха на добро място, и някои търговци и собственици на кораби: дадоха ни достатъчно средства, с които или да се доберем до Лондон, или да се завърнем в Хъл, според желанието ни.

Само да бях проявил здрав разум и да се бях прибрал у дома, щях да бъда щастлив, а баща ми, също като в притчата на нашия благословен спасител, дори щеше да заколи някое угоено теле²; той щеше да чуе, че корабът, с който съм заминал, е претърпял корабкрушение по пътя за Ярмът, но щеше да мине доста време преди да получи някакво доказателство, че не съм се удавил.

Ала злочестата ми орис упорито ме подтикваше да продължа напред и нищо не можеше да ѝ противостои – макар на няколко пъти да усетих, когато събирах мислите си, че гласът на разума настойчиво ме призовава да се завърна в Хъл, не бях в състояние да го сторя. Не мога да намеря думи, с които да определя това, но и не бих твърдял, че то е някакво тайнствено, Божествено предопределение, което стои над нас и ни принуждава да се превръщаме в оръдия на собственото си унищожение, дори когато се изпречва на пътя ни и ние се хвърляме към него с отворени очи. И все пак само орисаните ми несгоди, от които нямаше начин да се отърва, биха могли да бъдат причината, тласнала ме против дълбоко скритите ми мисли, изпълнени с благоразумни и убедителни доводи, както и против двата несъмнено поучителни урока, които бях получил при първия си опит.

Моят другар (синът на капитана), който преди това ми вдъхваше смелост, сега беше по-обезсърчен от мене и ме заговори за първи път чак когато стигнахме в Ярмът, и то след като минаха най-малко два-три дни, понеже бяхме подслонени в различни части на града. Та, както казах, когато се срещнахме за първи път, духът му не беше същият: на вид много потиснат, като клатеше глава, той ме попита как съм, после обясни на баща си кой съм и че

² Лук. 15:23.

съм предприел това пътуване, за да изпитам съдбата, понеже се готвя да тръгна по света, и тогава баща му се обърна към мене с много сериозен и угрижен глас:

– Млади човече – каза ми той, – моят съвет е никога вече да не тръгвате по море. Трябва да се отнесете към случилото се като към сигурен и ясен знак, че морският занаят не ви подхожда.

– О, господине, та няма вие никога вече няма да плавате? – попитах го аз.

– Моето е друго – отвърна ми той. – Това ми е работата, следователно изпълнявам дълга си, но щом като вие сте предизвикали съдбата, виждате какво ви предложи небето да опитате и какво ще трябва да очаквате, ако не се откажете; може би цялата беда ни сполетя заради вас, както е станало с кораба за Тарсис заради Йона³. Кажете – продължи той – кой сте вие всъщност? И по какви причини тръгнахте да плавате?

При тези думи аз отчасти му разправих историята си, докато накрая той не бе обзет от неочакван пристъп на гняв.

– В какво съм виновен, та такъв окаян нещастник е попаднал на моя кораб? – извика той. – Купища пари да ми обещават, не бих стъпил вече на кораб, където се намира той!

Както обясних, неговият изблик на ярост се разпалваше и от загубата, която бе претърпял, затова надхвърли границите, които имаше право да си позволи. Все пак по-късно капитанът разговаря сериозно с мене, като ме увещаваше да се завърна в бащиния дом и да не предизвиквам Провидението в своя вреда; твърдеше, че явно ми е бил даден Божествен знак, за да се спра.

– И, млади човече – продължи той, – бъдете сигурен: не се ли завърнете, където и да отидете, ще срещате само беди и разочарования, докато не се сбъднат думите на баща ви!

Скоро след това се разделихме, защото аз не се впуснах в обяснения. Повече не го видях. Какво е предприел, нямам представа. Що се отнася до мене, след като имах някакви пари в джоба, тръгнах за Лондон по суша, където, както и докато стигнах там, често се борех със себе си какъв път в живота да поема: дали да се прибера у дома, или да стана моряк.

³ Йон. 1.